

drugoj ovise. One se ne isključuju. One nikad nisu, nikad neće, nikad neće biti nikad biti netolerantne jedna prema drugoj. Ne *ili-ili*, nego *i-i*.

U svjetlu tog povijesnog razvitka pisac onda nudi neka rješenja u današnjoj vrlo napetoj situaciji između jednog i drugog tipa crkvenog naučavanja.

Adalbert REBIĆ

WALTER KASPER, JESUS DER CHRISTUS, 8. izdanje, Mathias-Grünewald-Verlag, Mainz 1981, str. 332.

Temelj i središte kršćanstva jest osoba i ime Isusa Krista. Zato kršćanstvo mora i u ovoj sadašnjoj krizi ispitivati taj svoj temelj i to svoje središte. Kriza sadašnjeg trenutka jest zapravo kriza vjere suvremenog kršćanina u Isusa Krista. Upravo zato Walter Kasper želi u ovoj knjizi istražiti ime i osobu Isusa Krista i njegovo značenje za suvremena kršćanina.

U *prvom* dijelu (str. 13–74) pisac pokušava odgovoriti na neka temeljna pitanja u vezi s osobom i imenom Isusa Krista. Najveće je pitanje svakako da li možemo (i smijemo) staru, tradicionalnu crkveno-dogmatsku metodu zamijeniti modernom, suvremenom historijsko-kritičnom metodom. Ne moramo li na mjesto klasične kristologije kao teologije (filozofije) bitka postaviti funkcionalnu kristologiju, tj. kristologiju koja bi za naš život imala neko značenje? Da li je moguće nama, suvremenim ljudima, prodrijeti u vjeru u Isusa Krista na temelju suvremenog iskustva? Radi se dakle o vrlo važnim, egzistencijalnim pitanjima kršćanstva! Pisac je toga svjestan. Ovom knjigom on pokušava ponuditi suvremeno istraživanje Isusova života i njegova značenja, ući u raspravu oko entmitologizacije (demitologizacije) i novijih metoda hermeneutike te tako ponuditi jednu antropološki usmjerenu kristologiju. U tom okviru raspravlja o pitanju Isusa Krista općenito u naše doba. Ocrta neke temeljne kristološke tendencije koje dolaze do izražaja među novijim teolozima.

U *drugom* dijelu (75–190) pisac posvećuje pažnju povijesti i sudbini Isusa Krista. Želi odgovoriti na pitanja: tko je Isus Krist? Što je on htio? Zato u tom okviru raspravlja naj

prije o zemaljskom Isusu, a potom o uskrsnom, proslavljenom Isusu. Opisuje njegov nastup i njegovu propovijed, njegovu poruku tadanjem (i suvremenom) svijetu. U središtu Isusova propovijedanja stoji poruka o Božjem kraljevstvu kao novom svijetu, svijetu novih odnosa između čovjeka i čovjeka te između čovjeka i Boga. Pisac ističe teološki, soteriološki i eshatološki karakter te poruke. U tome pisac slijedi teološku predaju tübingerške škole.

No, Isus čini i razna čudesa. On ne samo govori nego i čini, vrši neka djela. I ta djela su vrlo važna. Ona izazivaju vjeru, opravdavaju vjeru. Ona imaju teološko značenje. Čudesa nešto poručuju o Isusu, o Bogu, o novom svijetu koji treba nastati. Ona su znak i kao takva nešto označuju u odnosu na Isusovo poslanje i njegovu moć. Ona su znak i za našu vjeru. „Vjera u Isusova čudesa stoga nije nipošto vjera u neka 'miracula' (njem. Mirakelglaube), nego izražava povjerenje u Božju svemoć i providnost. Nisu sadržaj ove vjere bilo kakve izvanredne pojave nego samo Bog. Čudesa Isusova stoga konačno poručuju, da je Bog bio na djelu u Isusu i to radi spasenja čovjeka i svijeta.“ (str. 116). Na razini takvog teološkog tumačenja su i ostali suvremeni teolozi i egzegeti (usp. A. Weiser, Središnje teme Novoga zavjeta, Zagreb 1981, str. 24–39).

U nastavku (od str. 117) pisac razlaže Isusove naslove (Mesija, Sin čovječji i Sin Božji) i Isusovu smrt (u njezinom povijesnom okviru, u njezinoj teološkoj tj. eshatološkoj i soteriološkoj perspektivi). Svu pozornost usredotočuje na proslavljenog Krista. Tumači utemeljenje kršćanske vjere u Isusovo uskrsnuće (tu se zaustavlja na predaji koju izlaže u svjetlu novijih hermeneutskih pretpostavki pa stoga daje teološki dubinsko značenje Isusova uskrsnuća). Tumači poruku uskrsnuća. Uskrsnuće Isusovo naznačuje eshatološko djelo Božje, znak je Isusova uzvišenja i dokaz spasenjskog događaja. (U tom kontekstu usp. moju knjigu *Isusovo uskrsnuće*. Izvješća, vjera i činjenice, KS Zagreb 1972. U toj su knjizi prisutne iste hermeneutske pretpostavke i isto teološko tumačenje uskrsnuća).

U *trećem* dijelu (str. 191–324) razlaže otajstvo Isusa Krista. U tom dijelu tri su poglavlja. Prvo je posvećeno raspravi o Isusu Kristu kao SINU BOŽJEM, drugo o Isusu Kristu kao SINU ČOVJEČJEM i treće o Isusu

Kristu kao POSREDNIKU IZMEĐU BOGA I LJUDI.

Teološke izričaje Novoga zavjeta moramo razumjeti najprije na temelju tradicije Staroga zavjeta. Zato teološki pojam „Sina Božjega“ moramo najprije tumačiti u svijetlu starozavjetne tradicije o Sinu Božjemu. Isus nije sebe nigdje izričito nazivao ni Sinom Božjim ni Mesijom, ali je tvrdio da govori u ime Boga i da u Njegovo ime djeluje te da je u jedinstvenom zajedništvu s Bogom kao svojim Ocem. Kad je prva Crkva formulirala svoju vjeru u Isusa kao „Sina Božjega“, nije to učinila iz nekog apstraktno-spekulativnog promatranja nego iz povijesno-konkretne situacije. Prva je Crkva povijest i sudbu Isusa Krista shvatila kao samoočitovanje Boga. „Tko vidi mene, vidi Oca!“ (Iv 14,9). U tom smislu se može govoriti o kristologiji „odozdo“ (192–193).

Činjenica da je Isus bio istinski čovjek, a Novi je zavjet pretpostavka koja se sama po sebi razumije. On je – izvješćuje NZ – rođen od zemaljske majke, osjećao je glad, žeđ, umor, radost, žalost, ljubav, bol, napuštenost od Boga i, konačno, doživio smrt. U tom čovjeku i kroz tog čovjeka Bog je eshatološki, definitivno i neponovljivo, progovorio i djelovao. Na tom konkretnom povijesnom čovjeku, Isusu Nazarećaninu, odlučuje se zato eshatološki spas svakog čovjeka. Upravo su zato napisana evanđelja. Ivanovo Evanđelje izričito izjavljuje: „I Riječ je tijelom postala i stanovala među nama!“ (Iv 1,14). *Tijelo* (grč. sarks) znači čovjeka u kontekstu njegove slabosti, svakidašnjice i nevolje. Riječ je Božja, dakle, potpuno ušla u naše ljudstvo, u svu svoju svakidašnjicu i, na kraju, u samu smrt. U NZ nigdje nije jednostavno rečeno: „Bog je postao čovjekom“, nego „on je postao *ovaj* čovjek Isus u Nazaretu“ (232). Sva je ta teološka stvarnost izražena obrascem „Sin Čovječiji!“. Isus je SIN ČOVJEČJI!

Zadnje je poglavlje posvećeno temi „Isus posrednik između Boga i čovjeka“ (270–322). Ovdje se radi zapravo o pitanju jedinstva božanstva i čovjštva u jednoj osobi (tzv. hipostaza). Radi se naime o ispovijesti da je Isus *u osobi* posrednik između Boga i ljudi (usp. 1 Tim 2,5) i Novi savez, sklopljen između Boga i ljudi (usp. 1 Kor 11,25 i Lk 22,20). Radi se dakle, u vezi s tom dogmom, o temeljnom pitanju spasenja i posredovanja između Boga i ljudi. Pisac najprije obrađuje *osobu* Posrednika a zatim njegovo *djelo*. I tu radi po

svojoj uhodanoj metodi: najprije poseže za biblijskim činjenicama i činjenicama tradicije koje tumači novim i suvremenim hermeneutskim metodama. Sve skupa pak tumači filozofskom i teološkom refleksijom.

Ova se knjiga ubraja među najbolje novije knjige o Isusu Kristu. Pisac izvrsno uspijeva uskladiti tradicionalnu kršćansku nauku s podacima suvremene egzegeze i prenijeti je suvremenim jezikom (poštuje i suvremenu filozofiju!) suvremenim ljudima.

Adalbert REBIĆ

WALTER KASPER, DER GOTT JESU CHRISTI. Das Glaubensbekenntnis der Kirche. 418 stranica. Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz 1982. DM 48.

Walter Kasper, rođen 1933, profesor je dogmatike na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Tübingenu. Dosad je objavio već nekoliko vrlo zapaženih teoloških djela (Das Absolute in der Geschichte, 1965; Glaube und Geschichte, 1970; Glaube im Wandel der Geschichte, 1973; Zukunft aus dem Glauben, 1978; Einführung in den Glauben, 1980; Jesus der Christus, 1981; Zur Theologie der christlichen Ehe, 1981).

Govor o Bogu je danas, u kontekstu suvremenog ateizma, temeljni problem i u isti tren i najdublja kriza suvremene teologije. Ovom izvanrednom knjigom autor pokušava riješiti taj problem i nadvladati tu krizu. „Vjerujem u Boga“ jest prvi, najvažniji i najopćenitiji izričaj kršćanske vjere. Sučelice suvremenu ateizmu koji je u mnogim sredinama postao već nešto sasvim normalno i prihvatljivo, a koji Drugi vatikanski sabor naziva „najozbiljnijim datostima suvremena vremena“, pokušava autor vjeru u Boga snažnije usvijestiti, uprisutniti i opravdati. Autor sistematski razvija i razlaže teologiju u pravom smislu riječi kao nauku o Bogu na temelju tradicije, Biblije i spoznaja suvremenih znanosti.

Knjiga ima tri dijela. U *prvom* dijelu (Pitanje Boga danas, str. 13–170) obrađuje pitanje Boga u kontekstu našeg vremena i naše civilizacije i kulture. Bog je danas u mnogim sredinama postao problem. Mnogi odbijaju vjeru u Boga, nijeću opstojnost Boga. Čine